

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çevre Bilinci Oluşturma Etkinliklerine Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi

Doç. Dr. Eyüp İZCİ

İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi

eyup.izci@inonu.edu.tr, ORCID:0000-0002-6975-0454

Öğrt. Zeliha KEKEÇ

Şahnahan Anaokulu Malatya

zelihaकेके40@gmail.com, ORCID:0009-0009-3105- 9893

Özet

Bu araştırmanın amacı Bingöl ili Genç ilçesinde görev yapan okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi dönem çocuklarına çevre bilinci kazandırmaya yönelik eğitsel etkinliklere dair görüşlerinin belirlenerek analiz edilmesidir. Araştırmanın çalışma grubunu Genç ilçesinde 2017-2018 eğitim-öğretim yılı içerisinde MEB bünyesinde görev yapan 17 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Verileri toplamak amacıyla uzman görüşlerine dayanılarak hazırlanan yedi açık uçlu görüşme sorusundan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Toplanan veriler nitel araştırmalarda kullanılan betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Bu amaca yönelik, nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim çalışması yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin en çok Türkçe dil alanı, sonrasında ise fen ve doğa etkinlikleri kapsamında çevre konusuna yer verdikleri, uygulamalarında soru cevap, deney yöntemlerine ağırlık verdikleri belirlenmiştir. Öğretmenlerin, okul öncesi eğitim programında yer alan kazanım ve göstergeleri çevre bilinci oluşturma adına yetersiz buldukları ve bunları uyarlayarak kullandıkları, çocuklarda çevre bilincinin kalıcılığını değerlendirmek için en çok gözlemi kullandıkları tespit edilmiştir. Çevre bilinci oluşturmaya yönelik etkinliklerde karşılaşılan en büyük sorunun ise aile

ile işbirliği sağlayamama olduğu tespit edilmiş olup çözüm olarak okul geneli aile katılım çalışmalarının planlanması gerektiğini ifade ettikleri ortaya çıkmıştır.

Anahtar Sözcükler: Çevre, Çevre Bilinci, Çevre Eğitimi, Okul Öncesi Eğitim Programı

Investigating Preschool Teachers' Views About Creating Environmental Awareness Activities

Abstract

The general aim of this research is to determine and analyze the opinions of pre-school teachers in Genç province of Bingöl on the educational activities aimed at educating preschool children about environmental awareness. The sample of the research is composed of 17 pre-school teachers who provide education within the Ministry of National Education during the academic year of 2017-2018 in Genç Province. A semi-structured interview form consisting of seven open-ended interview questions based on expert opinions was used to collect data. The data collected were analyzed by descriptive analysis method which used in qualitative research. For this purpose, phenomenological study method is used as qualitative research methods. According to the findings of the study, it was determined that the teachers mostly focus on the Turkish language field and then on the environment topic within the scope of science and nature activities and they emphasize the question and answer and experiment methods in their practice. Teachers were found to be inadequate in the pre-school education program in terms of achievements and indicators for environmental awareness building, and they mostly used the observation techniques to assess the persistence of environmental awareness in children. The biggest problem faced in establishing environmental awareness was the inability to cooperate with the family, and as a solution, the school was determined to plan general family participation activities.

Keywords: Environment, Environmental Awareness, Environmental Education, Preschool Education Programme

Giriş

İnsan doğası gereği bulunduğu çevre ile ilişkisi olan bir varlıktır. Bu ilişki onun var olan bir takım ihtiyaçlarından ileri gelmekte olup, bu ihtiyaçların karşılanması ise insan varlığının devamı için büyük bir önem arz etmektedir. Maslow' un ihtiyaçlar hiyerarşisinde, piramidin en alt basamağını oluşturan fizyolojik ihtiyaçlar arasında yer alan; nefes almaktan, beslenme ihtiyacına kadar her şey onun bulunduğu çevre ile olan ilişkisinin olumlu sonuçlarına bağlıdır.

İnsan yaşamında büyük bir öneme sahip olan çevre; canlıların yaşamlarını devam ettirmelerini sağlayan ve onları etkisi altında bulunduran biyolojik, fiziksel ve kimyasal faktörlerin tamamıdır (Çepel, 1995: 123). Tanımda ifade edilen etki aslında tek taraflı meydana gelen bir ilişkinin sonucu değildir. İnsanın yaşadığı çevreden beklentilerini karşılayabilmesi için onun da çevreye karşı sahip

olduğu sorumlulukları yerine getirmesi gerekmektedir. Bu sorumlulukların yerine getirilmemesi, çevrenin insan üzerinde bulunan haklarının göz ardı edilmesinin faturasını en başta insan ödemektedir.

Çevre sorunları, özellikle insanın çevreye verdiği hasarın neticeleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sorunların, yaşamını tehdit ettiği varlıkların başında insan olmasına rağmen diğer canlı türleri de bu durumdan son derecede etkilenmekte hatta birçok türün bu şekilde sonu gelmektedir. Varlığı birbirine bağlı olan türlerin besin zincirinde yok olması ekolojik dengenin bozulmasının sebepleri arasında yerini almaktadır.

Oluşan bu felaket tablolarının elim neticeleri çok önceden fark edilmesine rağmen ülkeler arasında çok eskilere dayanan fakat sanayileşme ile beraber zirvelere ulaşan rekabetin neticesi olarak, kısa vadeli elde edilen kazanımlar ülkelere daha cazip görünmüştür. Fakat çevresel sorunların getirdiği ve gün geçtikçe bedeli artan neticeler insan varlığını tehdit etmeye başlamasıyla ülkeler de bu yönde adım atmaya başlamış, çevrenin korunmasına yönelik yasalar, ülkeler arası antlaşmalar imzalanmıştır.

Çevre sorunlarının evrensel sorunların başında gelmeye başlaması ve canlıların yaşamlarını büyük bir ölçüde tehdit etmesi, insanları da çevreye karşı sorumluluklarını irdelemeye, doğaya karşı görevlerini düşünmeye ve çevre sorunlarının neler olduğunu ortaya koymaya dair bir çabaya sevk etmiştir. Bu anlamda özellikle gelecek nesillerin bu konuda eğitilmesi üzerinde durulmuştur. Okulların, öğretmenlerin, ders programlarının çevreye karşı duyarlılığı bu bilinci çocuklara kazandırmadaki etkililiği sorgulanmıştır. Bu sorgulamaların neticesinde ise hoşgörü, ahlak, denge, erdem, ekonomi gibi kavramlar çevre açısından tekrar ele alınmaktadır (Atasoy, 2015:20; Gülay ve Önder, 2011: 1; Keleş vd., 2009: 52; Strife, 2012; Song, 2012).

Çevre eğitimi, çevrenin korunmasında, iyileştirilmesinde ve geliştirilmesinde en önemli araçlardan biridir. Çevre ile ilgili ortaya çıkan sorunların başında görülen insanın, çevreye karşı duyarlılığını arttıracak, yaşadığı çevreye karşı sorumluluklarını hatırlatacak olan şey iyi bir eğitimidir. Bu eğitim, ona sadece çevrenin korunması konusunda değil, aynı zamanda sahip olunan doğal kaynaklarının tasarruflu kullanımına ve tüketim alışkanlıklarında da bilinçli bir tutum sergilemesine yardımcı olacaktır. Çevre eğitiminin önemi bu eğitimin çevre sorunlarını önleyici nitelikte olmasından kaynaklanmaktadır. Çevre sorunlarına karşı dikkat çeken ve koruyucu önlem niteliğinde olan, çocuklara bu manada verilecek olan eğitimidir. Sorunun ortaya çıkmasından sonra

getirilen çözümlerden ziyade verilecek olan eğitimle ortaya çıkmadan alınacak olan önlem sosyal, çevresel ve ekonomik açıdan oldukça önemlidir (Gülay ve Öznacar, 2010:1; Çolakoğlu, 2010; Torquati vd., 2013).

Oğuzkan ve Oral'a (1997) göre okul öncesi eğitim; "...Doğumdan, ilkokulun başlangıcına kadar olan çocukluk yıllarını içine alan; bu yaş çocuklarının bireysel özelliklerine ve gelişimsel düzeylerine uygun, zengin uyarıcı çevre olanakları sağlayan; onların tüm gelişmelerini toplumun kültürel değerleri ve özellikleri doğrultusunda, en iyi biçimde yönlendiren bir eğitim sürecidir" (Akt. Katrancı, 2014: 3). Yılmaz (2003), erken çocukluk önemi olarak ifade edilen ve 0-6 yaş dönemini içinde barındıran ve bu dönem, çocukların toplumun kültürel değerleri doğrultusunda verilecek olan eğitimle yaratıcılık, öz denetim, kendini ifade edebilme, akıl yürütme becerilerinin gelişimine katkı sağlayan eğitim olarak tanımlamıştır. Tanımlardan hareketle Okul öncesi eğitim 36-72 aylık çocuklara zengin uyarıcılarla düzenlenmiş bir çevrede, alanında uzman eğitimciler tarafından verilen eğitimle, sosyal yönden kendine ve çevresine saygı duyabilen, bulunduğu çevreye duyarlı, çeşitli kavramlara yönelik bilgi ve becerileri kazanmış, kendini ve çevresini temiz tutabilen, büyük ve küçük kas becerilerini geliştirici etkinlikler ile vücut koordinasyonunun gelişimine katkıda bulunarak onları ilkokula hazırlayan, eğitim öğretim hayatının ilk kademesidir.

Çocuğun eğitim öğretim hayatına adım attığı okul öncesi dönemde bireylere olumlu davranış kazandırılması diğer kademelere göre daha kolay ve daha kalıcıdır. Zira okul öncesi dönemi de içeren 0-6 yaş dönemi bireyde birçok gelişimin çok büyük oranlarda tamamlandığı dönem olduğu söylenebilir. Tilbury (1994), erken çocukluk döneminin çevre eğitimi konusunda kritik dönem olduğunu ve bu dönemin çevreye karşı edinilen tutumların oluşması açısından öneminin büyük olduğunu belirtmiştir.

Okulöncesinde çocuk için kabul edilen çevre onun bulunduğu ortamların tamamını içermektedir. Bu dönemde "çocuk çevre ile ilgili olarak neler öğrenebilir?" sorusuna onun bulunduğu çevreyi tanıması ve onu koruması olarak ifade etmek mümkündür. Çocuğun bulunduğu çevreyi tanıyabilmesi ve onu içselleştirebilmesi için bu anlamda farkındalık oluşturulması ve çocuğa bu konuda sorumluluklar verilerek bu konudaki sorumluluk bilinci de geliştirilmesi gerekmektedir (Ural, 1993, s.9). Çevre bilinci, bireyin en başta kendine ve daha sonra doğaya karşı var olan saygısının bir ürünüdür. Çevre bilinci birtakım boyutlardan oluşmaktadır. Bunlar; düşünsel, davranışsal ve duygusal boyutlardır (Türküm,1998; Erten, 2004:4; Kos vd., 2016).

Okul öncesi eğitim programı, okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanmak üzere oluşturulan, bu dönem çocuklarının motor, dil, sosyal, bilişsel, öz bakım becerilerinin gelişmesine yardımcı olarak, bu alanlarda oluşabilecek yetersizlikleri önlemeye yönelik tedbirler içeren ve onların ilkokula hazır olmasını sağlayıcı niteliklere sahip olan bir programdır (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2013: 14).

Konu ile ilgili Milli Eğitim Bakanlığı ile Çevre Bakanlığı arasında imzalanan protokolde okul öncesi eğitim kurumlarına da yer verilerek, üzerinde durulacak konular şu şekilde tespit edilmiştir; çevre kirliliğinin önlenmesi, çevreyi koruma, geri dönüşüm ve değerlendirilebilecek katı atıkların kaynağında ayrı toplanması (Şimşekli, 2001: 75).

Çevrenin korunmasına yönelik önemli görülen yaş aralığını, içeren bir dönemde, insanlık için değeri oldukça büyük olan çevrenin korunmasına, onun devamlılığının sağlanmasına dair oluşturulacak bilincin eğitimcilerin elinde olduğu gerçeği bu çalışmanın odak noktasıdır. Zira okul öncesi öğretmenlerinin çocuklarda çevre bilinci oluşturma adına neler yaptıkları, hangi yöntem ve teknikleri kullandıkları, bu konuyla ilgili karşılaşılan sorunların tespit edilmesi bu araştırmanın ana problemini oluşturmaktadır.

Okul öncesi dönemin davranışlarda kalıcılığı sağlama noktasında kritik bir öneme sahip olması ve çevreye duyarlı, onu korumaya yönelik sorumluluklarının farkında olan bireylerin yetişmesine duyulan ihtiyaçla birlikte bu konuda ortaya konulan etkinliklerin tespiti, aileler ile sağlanacak işbirliğinin sahip olduğu önemden kaynaklı olarak bu bağlamda neler yapıldığı, bu etkinliklerin uygulanması esnasında veya uygulanmasına engel olacak sorunların tespit edilerek bu sorunlara alanda zaman ve emek harcayan öğretmenlerin getirmiş oldukları öneriler ile bir durum tespiti yapılarak, bu alanda öğretmenlere yol gösterici olabilecek ve bilimsel araştırmalara bir veri sağlaması açısından önemlidir.

Yöntem

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Bingöl ili Genç ilçesinde görev yapan 17 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde “Kolay Ulaşılabilir Durum Örnekleme” kullanılmıştır. Kolay ulaşılabilir durum örneklemesinde araştırmacı yakın olan ve erişilmesi kolay olan bir durumu seçer (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 123). Bu nedenle görüşmelerin

gerçekleştirilebilmesi için ulaşım kolaylığı göz önünde bulundurularak Genç ilçe merkezinde bulunan 2 anaokulunda 7, 3 ilkokul bünyesinde bulunan anasınıflarında görev yapan 7 ve mesleki ve teknik eğitim lisesi uygulama sınıfında görev yapan 3, toplamda 17 öğretmenle çalışma gerçekleştirilmiştir.

Tablo: 1 Öğretmenlere İlişkin Kişisel Bilgiler

Öğretmenler	Cinsiyet	Mesleki Kıdem (Yıl)	Mezuniyet Durumu	Görev Yapılan Kurum
K1	Kadın	10	Çocuk Gelişimi (Önlisans)	Anaokulu
K2	Kadın	4	Eğitim Fakültesi	Anaokulu
K3	Kadın	3	Eğitim Fakültesi	Anaokulu
K4	Kadın	12	Eğitim Fakültesi	Anaokulu
K5	Kadın	6	Eğitim Fakültesi	Anaokulu
K6	Kadın	3	Eğitim Fakültesi	Anasınıfı
K7	Erkek	1	Eğitim Fakültesi	Anaokulu
K8	Kadın	3	Eğitim Fakültesi	Uygulama Sınıfı
K9	Kadın	1	Eğitim Fakültesi	Uygulama Sınıfı
K10	Kadın	2	Eğitim Fakültesi	Uygulama Sınıfı
K11	Kadın	2	Eğitim Fakültesi	Anasınıfı
K12	Kadın	1	Eğitim Fakültesi	Anasınıfı
K13	Kadın	8	Eğitim Fakültesi	Anasınıfı
K14	Kadın	6	Eğitim Fakültesi	Anasınıfı
K15	Kadın	1	Eğitim Fakültesi	Anasınıfı
K16	Kadın	3	Eğitim Fakültesi	Anaokulu
K17	Kadın	3	Eğitim Fakültesi	Anasınıfı

Tablo 1 incelendiğinde katılımcıların 16'sı kadın, 1'i erkek öğretmenlerden oluşmaktadır. Mesleki kıdeme göre ise 1 ile 12 yıl arasında mesleki kıdeme sahip oldukları görülmektedir. Mezuniyet

durumuna göre 16 öğretmen Eğitim fakültesi, 1 öğretmen ise Çocuk gelişiminden mezun olmuşlardır. Görev yapılan kuruma göre ise öğretmenlerden 7'si anasınıfında, 7'si anaokulunda ve 3'ü ise uygulama sınıflarında görev yaptıkları görülmektedir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu araştırmada nitel araştırmalarda veri toplama yöntemi olarak belirtilen görüşme yöntemi ile veri toplanmasından dolayı verilerin analizi de nitel araştırma desenine uygun olarak belirlenmiş olan betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analiz; daha önceden var olan kavramsal yapıya dayanan ve elde edilen verilerin belirlenmiş temalar doğrultusunda özetlenerek buna göre yorumlandığı analiz yöntemidir(Yıldırım ve Şimşek 2016:239). Bu araştırmada betimsel analizin aşamaları olan; çerçeve oluşturma aşamasında, görüşme kayıtlar kayıt döküm formuna geçirilmiştir. Formlardan kodlama anahtarı oluşturulmuş ve ikinci aşama olan tematik çerçeveye göre veriler işlenmiştir. İşlenen veriler doğrultusunda üçüncü aşama olan bulguların tanımlanması aşamasında, elde edilen bulgular, anlaşılır tablolar halinde, frekanslar belirtilerek sunulmuştur. Son olarak bulguların yorumlanması aşamasında, bulgular açıklanmış ve öğretmenlerin görüşlerinden yapılan doğrudan alıntılarla ve başka araştırma bulguları ile desteklenmiştir (Yıldırım ve Şimşek 2016:240).

Araştırmaya katılan öğretmenler ile görüşmeler yapılmadan önce tanışma amacıyla okullara gidilmiş, yapılmak istenen araştırma ve içeriği ile ilgili bilgiler paylaşılmıştır. Yapılan telefon görüşmeleri ile katılımcıların en uygun saatleri belirlenerek görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın etik ilkeleri paylaşılarak görüşme formu öğretmenler tarafından incelenip gönüllü olduklarını bildirmişlerdir. Görüşmeler 28.03.2018- 10.04.2018 tarihleri arasında yaklaşık 12 günlük bir süreçte gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler ortalama 15 dakika sürmüştür.

Araştırma geleneği içerisinde yer alan geçerlik kavramı ölçme aracının ölçmeyi hedeflediği olguyu tam ve doğru olarak ölçmesi olarak ifade edilmektedir. Nitel araştırmada ise üzerinde derinlemesine bilgi edinilmeye çalışılan olgunun araştırmacı tarafından yansız bir şekilde gözlenmesi, ortaya konması olarak belirtilmiştir (Kirk ve Miller (1986); akt. Yıldırım, 2014:269). Merriam ve Tisdell'e (2015) göre, bulguların gerçeklikle olan uyumunu ifade eden iç geçerlilik ve araştırma sonuçlarının benzer durum ve ortamlarda genellenebilirliğini ortaya koyan dış geçerliliğin sağlanması için çeşitli önlemlerin alınması gerekmektedir (Akt. Arastaman, 2018:51).

Görüşme soruları hazırlanmadan önce ilgili literatür incelenmiştir. İncelenen literatür ışığında taslak görüşme formu hazırlanmıştır. Hazırlanan Öğretmen Görüşme soruları İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri bölümünde görev yapan öğretim elemanlarının görüşlerine sunulmuştur. Uzmanların ortaya koydukları görüşler doğrultusunda görüşme formuna son şekli verilmiştir. Görüşme formunun son hali 7 adet sorudan oluşmaktadır.

Bulgular

Okul öncesi öğretmenlerinin çocuklara çevre bilinci kazandırmaya yönelik uyguladıkları eğitsel etkinliklere ilişkin görüşleri Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo: 2 Çevre Bilinci Kazandırmaya Yönelik Eğitsel Etkinliklere İlişkin Öğretmen Görüşleri

<i>Tema</i>	N	Katılımcılar
Alan Gezisi	3	K1,K6,K7
Artık materyal sanat etkinliği	5	K3,K5,K6,K10,K14
Bahçe, sınıf temizliği yaptırma	7	K2,K6,K7,K8,K9,K13,K14
Bitki Yetiştirme	14	K1,K2,K3,K4,K5,K6,K7,K8,K9, K10,K13,K14,K15,K16
Deney	7	K4,K7,K9,K10,K14,K15,K17
Geri Dönüşüm Etkinlikleri	4	K3,K11,K13,K17
Hayvan Bakımı	2	K6,K7
Hikaye Kitabı Okuma	4	K3,K4,K6,K12
Kukla Gösterisi	2	K2,K4
Sohbet Etme	6	K5,K12,K13,K14,K15,K16
Uyarıcı resimler yapıp, asma	1	K10
Video izletme	4	K8,K10,K12,K14

Tablo 2 incelendiğinde, öğretmenlerin, öğrencilerine çevre bilinci kazandırmaya yönelik günlük eğitim akışında yer verdikleri etkinliklere dair belirttikleri görüşlerin 12 tema altında toplandığı görülmektedir. Yüksek frekansa sahip olan temalara bakıldığında öğretmenlerin büyük çoğunluğunun eğitim sürecinde bitki yetiştirme etkinliklerine yer verdikleri görülmektedir.

Yüksek frekanslı diğer temalar incelendiğinde öğretmenlerin öğrencilerin gün içerisinde sınıf temizliğinde görev almalarını sağladıkları, çevreye yönelik yanlış davranışlar sergilediğinde, bu davranışın neticeleri neler olabileceğini görmelerini sağlayan deney çalışmalarına ve kendini diğer bir canlının yerine koymalarını sağlanması hedeflenen empatik mesajlı sohbetlere yer verdikleri görülmektedir.

Öğretmen görüşlerinden bazıları şu şekildedir: *“Etkinlik yapıyoruz en basitinden, haliyle kağıttır, kalemdir, simdir, puldur bir sürü ortalık dağılıyor. Diyorum “Sınıfımız ne halde? Sınıfımızın bu halini görüyorsunuz. Sizce nasıl, böyle bir ortamda yaşamak nasıl?” böyle sorular soruyorum. İster istemez hani rahatsızlık oluyor çocuklarda. Hepsi farkında zaten. Hadi bakalım toparlayalım sınıfımızı diyorum ve bir müzik açıyorum ve o süre dolana kadar anında topluyorlar. En basitinden böyle verebiliyorum.”* [K8], *“Çocuklara ağaç diktirdik. Ara ara da sulayarak bunun pekişmesini sağlıyoruz. Onun bir canlı olduğunu ve sürekli bakım istediğini...”* [K1], *“Sınıfımda fen merkezinde hem canlı bitki hem canlı hayvanlarım var. Hayvan olarak balıkları tercih ettim. Bakımlarıyla hem sorumluluk kazansınlar hem de hayvan sevgisi kazansınlar diye.”* [K7], *“Ben konuyla ilgili bulabilirsem ufak tefek animasyon izletmeye çalışıyorum. Yine sanat etkinliklerinde artık materyal kullanarak aslında bunların çöp olmadığını görmelerini sağlıyoruz. Tuvaletlere resimler astık suların kapalı tutulması gerektiğini, yoksa suyu kaybedeceğimizi bu şekilde anlatmaya çalışıyoruz.”* [K10], *“Özellikle doğayı koruma adına ağaçlar hayvanlar ne bileyim bitkiler. Evde ki bir çiçeği sulamanın. Ona bir canlı olduğunu, ona bakmanın neler kazandırdığını, aslında bizim ona kazandırdıklarımızın yanında onun bize neler kazandırdığını anlatmaya çalıştım. Hayatımızı güzelleştirdiği, havamızı temizlediğine dair. Bir deneyde okulumuzun bahçesine bir iki çöp attık, çöpü toprağa gömdük. İki ay sonra üç ay sonra çöpü oradan aldığımızda hala o ambalajın o şekilde orda kaldığını gördük. Hani çocukların görerek yaşayarak bunları elde etmesi çok daha güzel ve etkili oluyor.”* [K14].

Okul öncesi öğretmenlerinin çocuklara çevre bilinci kazandırmaya yönelik eğitsel çalışmaların hangi etkinlik alanı çerçevesinde gerçekleştirildiğine ilişkin görüşleri Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo: 3 Çevre Bilinci Kazandırmaya Yönelik Faaliyetlere Yer Verilen Etkinlik Alanlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Tema	N	Katılımcılar
Fen ve Doğa Etkinlikleri	8	K2,K5,K8,K13,K15,K16,K17
Türkçe Dil Etkinlikleri	8	K1,K3,K4,K5,K8,K10,K12,K14
Oyun ve Hareket Etkinliği	2	K1,K9
Müzik Etkinliği	1	K10
Tüm etkinliklerde	2	K7,K11

Tablo 3 incelendiğinde öğretmenlerin çevre bilinci kazandırmaya yönelik faaliyetlere yer verdikleri etkinlik alanına ilişkin temalar incelendiğinde fen ve doğa etkinlikleri ile Türkçe dil etkinliklerinde görüşlerin yoğunlaştığı görülmektedir. Bununla birlikte sadece bir öğretmen çocuk şarkılarının öğretiminin onlara sadece müziksel, dilsel anlamda bir kazanım sağlamaktan öte şarkıların verdikleri mesajlar ile bir bilinç oluşturulabileceğine dair görüş bildirmiş ve iki öğretmen ise sadece bir etkinlik alanı değil konu ile ilgili diğer etkinlik alanlarına dair yapılan çalışmalarla bütünlüğü yakalandığında çocuklarda daha kalıcı öğrenmelerin sağlandığını belirtmiştir. Konu ile ilgili öğretmenlere ait bazı görüşler şu şekildedir: *“Müzik etkinliklerine yer veriyorum. Çünkü çocuklar şarkılardan çok şey öğreniyor Bazen boş ezberliyorlarmış gibi görünüyorlar ama oturuyor açıkçası o fikir kafalarına”*[K10], *“Mümkün olduğunca çevre bilincini bir etkinliğe sığdırmadım ben sınıfımda ama bütün etkinlik türlerinde, sanat etkinliği olsun, Türkçe dil etkinliği olsun, Oyun hareket etkinliği olsun, matematik etkinliği olsun, bunlarla vermeye çalıştım. Fen etkinliği özellikle hani, tek bir etkinlik dersiniz ağırlık olarak fen etkinliği derim hani. Fen etkinliğini de mümkün olduğunca birleştirerek ve ben birazda çocuklarımda şunu aşılacak istedim; yaparak yaşayarak öğrenmeleri için özellikle fen etkinliği de olsa dramatizasyon yöntemiyle birleştirerek vermeye çalıştım.”*[K7], *“Türkçe dil etkinliğine çok fazla önem veriyorum. Çocuğun kendini ifade etmesi, kötü de olabilir yanlış da olabilir; düşüncelerini ortaya koymasını, bastırmamasını fikirlerinin. Çünkü bir insan kendini ifade edemediği zaman hiçbir hedefinin peşinde gidemez. Ben buna inanan bir insanım ve bu konu için de Türkçe dil etkinlikleri derim.”*[K14], *“Fen Doğada yapıyorum. Özellikle dışarı çıkınca, bahçeye çıkardığımda çevre*

temizliği yaptığımızda oluyor.”[K13], “Ben bütün kazanım ve göstergelerimde oyunlaştırarak kullanıyorum. Bu şekilde olunca daha çok seviyorlar. Başka türlü boyamadır, Türkçe dil etkinliğidir benim çocuklarım çabuk sıkılıyor.”[K9]

Okul öncesi öğretmenlerinin çocuklara çevre bilinci kazandırmaya yönelik eğitsel etkinliklerde kullanılan yöntem ve tekniklere ilişkin görüşleri Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo: 4 Çevre Bilinci Kazandırmaya Yönelik Eğitsel Etkinliklerde Kullanılan Yöntem ve Tekniklere İlişkin Öğretmen Görüşleri

Tema	N	Katılımcılar
Anlatım	4	K5,K6,K7,K14
Deney	7	K6,K7,K8,K9,K11,K16,K17
Drama	4	K3,K4,K8,K10
Gösterip Yaptırma	3	K9,K10,K12
Kukla Gösterisi	1	K2
İstasyon	1	K2
Örnek Olay	1	K15
Problem Çözme	2	K15,K17
Soru-Cevap	8	K1,K4,K5,K7,K8,K11,K12,K13

Tablo 4 incelendiğinde öğretmenlerin çevre bilinci kazandırmaya yönelik eğitsel etkinliklerde kullandıkları yöntem ve tekniklere ilişkin görüşlere dair oluşturulan temalar arasında soru-cevap ve deneyler üzerinde görüşlerin yoğunlaştığı görülmektedir. Öğretmenler çocukların içinde buldukları gelişim dönemin özelliklerinden biri olan merakın göstergesi niteliğindeki soruların, onların dikkatlerini çekmede de etkili olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlerin görüşlerinin yoğunlaştığı diğer temaların ise deney, drama ve anlatım teknikleri olduğu görülmektedir. Buna yönelik öğretmenlerin görüşlerinden bazıları şu şekildedir: “Soru -cevap bizim zaten her şeyimiz. Çocukların hayatları soru ki çocukların yaşından dolayı, her şeyi merak ettikleri için. Ben de onların ilgilerini soruyla çekiyorum.Yine drama ile çok iyi ifade ediyor açıkçası.Nasıl ifade ediyor? Yani önyargısızlar zaten aman şunu şöyle yapayım bunu böyle yapayım düşüncesi yok çocuklarda. Atıyorum yolda giden adam yere çöpü atıyorsa çocuk bunun dramasını yaparken çöpü yere atıyordur hani. Çok iyi kendini belli ediyor açıyor drama da. O yüzden onları görmek için anlamak için dramayı çok kullanırım.”[K8], “Ben daha çok yaparak yaşayarak yapmalarını sağlıyorum. Yani deneyler, gösterip yaptırma şeklinde benim.”[K9], “Soru cevap zaten okul

öncesinde çok kullanılıyor. Bazen şey de oluyor hani o bilinci vermek adına rol dağılımı yapıp, drama çalışmaları da yapıyoruz. Anlatma çalışmaları oluyor, yaptığımız bir etkinliği biz gösterdikten sonra, o şeyi kendi cümleleri, kendi hayal dünyasında oluşturduğu cümlelerle onun şey yapmasını da sağlıyoruz, gözlemlediğini anlatmasını sağlıyoruz.”[K4], “İstasyon kullanıyoruz. Mesela çocuklarla bir etkinliği, çevre bilinci geliştirmeye alakalı olarak grup grup yapıyoruz o grup birini yaparken, başka bir grupta farklı bir şey yapıyor onla alakalı. Hikaye okurken kukla kullanıyoruz çocuklara daha etkili olabilmesi için.”[K2].

Okul öncesi öğretmenlerinin eğitim programında yer alan kazanımların çocuklara çevre bilinci kazandırmadaki yeterliliğine ilişkin görüşleri Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo: 5 Okul öncesi Eğitim Programında Yer Alan Kazanımların Çevre Bilinci Kazandırmadaki Yeterliliğine Yönelik Öğretmen Görüşleri

Tema	N	Katılımcılar
Kazanımlar yeterli	4	K4,K5,K7,K16
Kazanımlar yeterli değil	4	K3,K6,K12,K17
Uyarlayarak kullanma	5	K1,K2,K8,K9,K10

Tablo 5’ te okul öncesi eğitim programında yer alan kazanımların çevre bilinci kazandırmada ki yeterliliği hakkında ki görüşler yer almaktadır. Bu tema ile ilgili cevap veren öğretmen görüşlerinden en yüksek frekansa sahip görüşler incelendiğinde öğretmenlerin programdaki kazanımları çevre bilinci kazandırma açısından yeterli bulmayıp “Okul Öncesi Eğitim Programı Esnetir” ilkesinden hareketle çeşitli uyarlamalar eşliğinde kullandıkları görülmektedir. Öğretmenlerden bazıları programdaki kazanımları yeterli bulmadıklarını belirtmiş olmalarına rağmen konuya ilişkin herhangi bir uyarlamaya yer vermediklerini söylemişlerdir. Öğretmenlerin ifade ettikleri görüşlerden bazıları şu şekildedir: “Ben yeterli bulmuyorum Uyarlamalar yaparak kullanıyorum. Kendi çocuklarımın kendi yaş ilgi düzeylerine göre uyarlayarak kullanıyorum”[K9], “Genelde soyut hani. Çevreyi korur, çevreye karşı bilinçli davranır gibi şeyler var. Ama bunun gösterge kısmını daha detaylı almamız gerekiyor. Öğrenciden öğrenciye, yani tabii tek tek değil ama geçen seneki öğrenci profilim ile bu seneki öğrenci profilim aynı değil mesela. O sınıfın bir havası var, ona göre bir kriter oluşturmaya çalışıyorum. Mesela orda diyor çevre bilinci oluşur. Ama nasıl oluşur bunu görebileceğim şeyler oluşturmam gerekiyor. Kendimce ne

şekilde somutlaştıracağı bulup, oluşturmaya çalışıyorum açıkçası.”[K10], “Bir nevi ezber dayalı cümleler topluluğu gibi bir şey açıkçası. (...) Çok onlara bağımlı kalmıyorum, çok dikkate almıyorum. Kalıplaşmış ezber cümlesi. Birçok öğretmeninde dikkate aldığını sanmıyorum”[K4], “Çok fazla zaten programa bağımlı olarak yapmıyoruz. Programın dışında etkinlikler çok fazla yapıyoruz. Programlar çok yetersiz kalıyor. Eklemeler yapıyoruz.[K2], “Yani incelendiğinde kazanımlar yeterli gelmiyor açıkçası. Elbet bu konuda yeterli bulmadığımda kendim eklemeler uyarlamalar yapabilirim ama bu konuda kendimi yetersiz görüyorum ve planımı kanım gösterge esasında değil de kavrama yönelik etkinlikler esasında yapıyorum.”[K17].

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuklara Çevre Bilinci Kazandırma Etkinliklerinde Karşılaştıkları Sorunlar ve Bu Sorunlara Yönelik Çözüm Önerilerine İlişkin Görüşleri Tablo-6’da verilmiştir.

Tablo: 6 Çevre Bilinci Kazandırma Etkinliklerinde karşılaşılan sorunlara İlişkin Öğretmen Görüşleri

Tema	N	Katılımcılar
A.Aile İlgili Sorunlar		
A.1.Okul Aile İşbirliğinin Olmaması	7	K1,K2,K5,K6,K8,K9,K13
A.2.Ailenin İlgisizliği	5	K1,K6,K7,K12,K17
A.3.Ailede Davranışın Pekiştirilmemesi	6	K1,K4,K7,K8,K9,K16
B.Öğrenme Öğretme Süreci İle İlgili Sorunlar		
B.1.Araç Gereç Eksikliği	2	K6,K13
B.2. Kalabalık Sınıflar	1	K13
B.3.Döküman Eksikliği	4	K6,K10,K13,K15
B.4.Okul Bahçelerinin Yetersizliği	2	K2,K11
B.4.Yardımcı Personelin Eksikliği	2	K3,K4
C.Öğretmen İle İlgili Sorunlar		K12
C.1.Etkinlik Çeşitlendirmede Yetersiz Kalma	1	K10
D.Çevre İle İlgili Sorunlar		
D.1.Sosyal Çevrenin Olumsuz Etkisi	3	K8,K12,K15
E.Alan Gezilerinde Yaşanan Sorunlar		
E.1.Çevrede Gezi Alanlarının Yetersizliği	1	K4
E.2.Okul İdaresinin İsteksizliği	1	K7
E.3.Prosedürel İşlemleri Göze Almama	4	K3,K4,K7,K14
E.4.Gezilerde Araç Temin Edilmemesi	4	K3,K4,K6,K11

Tablo 6’da çevre bilinci kazandırma etkinliklerinde karşılaşılan sorunlara ilişkin öğretmen görüşleri yer almaktadır. Tablo incelendiğinde çevre bilinci kazandırmaya yönelik etkinliklerde karşılaşılan en büyük sorunların aile faktörlü olduğu görülmektedir. Öğretmenler bu konuda sınıfta

kazandırılmaya çalışılan davranışın aile ortamında pekiştirilmemesi, ailenin bu konuda okulla iş birliği yapmaması ve çocuklarına karşı ilgisiz olmalarını sorun olarak dile getirmişlerdir. Öğretmenler öğrenme öğretme sürecine dair karşılaştıkları güçlükleri ise konuya dair yapılması planlanan etkinliklerde ihtiyaç niteliğinde olan araç gereçlerin ve çevre bilinci kazandırma konusunda hikaye kitaplarının yeterli olmaması, yapılacak ekim, dikim veya projeler için okul bahçelerinin yetersiz oluşu, sınıfların yapılacak etkinliklerde kontrolün sağlanmasına engel olacak ölçüde kalabalık olması ve bu gibi durumlarda yardımcı personel olmamasından kaynaklı problem yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Alan gezilerinin bu konuda önemini dile getiren öğretmenler bu gezilerin gerçekleştirilmesi konusunda gezi alanlarının yetersiz oluşu, okul idaresinin yapılacak gezilerde isteksiz duruşu ile motivasyonlarını düşürmesi, gezi yapılacak alanlara ulaşım konusunda araç temininin maddi olarak güç olması ve bu konunun ailelere ayrı bir külfet oluşturması, gezilerde yapılması gereken izinle ilgili prosedürel işlemleri göze almaktan kaçınma gibi sorunları paylaşmışlardır Konuya dair öğretmen görüşlerinden bazıları şu şekildedir: “Çocuklarım çok fazla doğa ile iç içe olmadıkları için akıllarında da çok fazla şema yok bu konuda. Aynı zamanda ailelerde de çevreyi koruma için bir bilinç olmadığı için çocuklarda da yok. Çocuklar ağaçları neden koruması gerektiğini bilmiyor yada çevremizde ki hayvanları, canlıları, doğayı. Aile bu konuda çok önemli ve aile bilinçli değil” [K12], “Her şey okuldan bekleniyor. Özellikle aile katılımı noktasında çok sıkıntı yaşıyorum. Aile ile çocuk yaptığında o işi daha çok seviyor daha çok sahipleniyor. Bir de çocuklar yanlış bir şeyi doğru gibi görmüş. Bunu aşmak için pekiştirilmesi lazım ve bunun sadece okulda olmaması lazım evde de olması lazım, dışarıda da olması lazım. Davranışın kalıcılığını sağlama noktasında sıkıntım var. Buda rol model eksikliğinden kaynaklanıyor.” [K7], “Açıkçası geziler hep gözüme ürkütücü gelmiştir. Okul idaresi, izinler, öğrencilerin başına bir şey gelirse endişesi falan. Çocuklara çok faydalı olduğunu biliyorum aslında. Yani bir doğa yürüyüşünde dahi çevreye dair birçok farkındalık oluşturulabilir ama dediğim gibi izin ve prosedürel işlemler gözümü korkutuyor.” [K17], “Güvenlik de önemli her veliden imza almak gerekli aynı zamanda araç sıkıntısı olduğu için veliler getiriyor ve velilerde istemiyor getirmeyi yani bir araç tahsis edilse daha çok katılım olur yani. Ama daha çok güvenlik sorunu, araca bindireceksiniz, indireceksiniz, öğrenciler kalabalık ve ona refakat edilmesi veliden izin alınması gerekir. Bunlar prosedür ama olması da gerekiyor; bir şey olsa sorumluluk öğretmene ait olacağı için.” [K4], “Deney falan yapamıyorum. Sınıf mevcudum çok kalabalık. Yirmi dört öğrencim var. İlk zamanlar yapıyordum, çok karışıyor her şey, iç içe giriyordu ve baya

bir yorucu oluyordu benim için. Üstesinden gelemiyordum. Hepsi de yapmak istiyor, birlikte yapalım, biz de yapalım diye. Çok zamanımda kalmıyordu öyle olunca.”[K13], “Çocuklarla çok fazla çevreye yönelik etkinlik yapamıyoruz. Katılabileceğimiz etkinliklerde kısıtlı oluyor. Etkinlikleri yaparken mesela bahçeye ağaç dikmeye çalışıyoruz ama bahçe küçük bir bahçe. Fazla alanımız yok fazla sınıflar katılamıyor. Birkaç sınıf yapabiliyor. Hani alan kısıtlı, imkanlar kısıtlı. Bu kadar yapabiliyoruz.”[K2], “Literatür ve kaynak konusunda sıkıntı yaşıyoruz. Konu bizim içinde soyut.”[K10], “Çocuk edebiyatı yönünde gerçekten iyi diyebileceğim bir yayın yada kitaplar falan hiç yok. Bu konuda çok eksikiz yani”[K6].

Okul öncesi öğretmenlerinin çocuklara çevre bilinci kazandırma etkinliklerinde okul yönetimi ile aileler arasındaki işbirliğini sağlama yöntemlerine ilişkin görüşleri Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo: 7 Çevre Bilinci Kazandırma Etkinliklerinde Okul Yönetimi ile Aileler Arasında İşbirliğinin Nasıl Sağlandığına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Tema	N	Katılımcılar
Veli Bilgilendirme Toplantısı	3	K14,K16,K17
Bilgilendirici Broşür	4	K1,K2,K4,K7
Davranış takip çizelgesi	3	K3,K10,K15
Sınıf İçi Etkinliklere Katılım Sağlama	2	K11,K13
Aile ile işbirliği sağlayamıyorum	6	K5,K6,K8,K9,K12,K14

Tablo 7’de öğretmenlerin çevre bilinci kazandırma etkinliklerinde aile ile işbirliğinin nasıl sağlandığına dair görüşler yer almaktadır. Tablo incelendiğinde öğretmenlerin çevre bilinci kazandırma etkinliklerinde aile ile işbirliğini sağlayamadıkları yönündeki görüş etrafında toplandıkları görülmektedir. Öğretmenler işbirliğine yönelik bilgilendirici broşür hazırladıklarını, veli bilgilendirme toplantıları yaptıklarını, davranış takip çizelgelerini kullandıklarını ifade etmişlerdir. Az sayıda öğretmenin ise sınıf içinde gerçekleştirdikleri etkinliklere ailelerin de katılımını sağladıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlere ait görüşlerden bazıları: “*Aile ile işbirliği, çöplerle ilgili bir etkinliğimiz olmuştu. Çöpleri çöp kovasına atmayla ilgili, hani şu gülücükler falan oluyor; çöplerini çöp kutusuna atıyor mu, odasını topluyor mu, etrafını temiz bırakıyor mu, etrafında gördüğü çöpleri çöp kovasına atıyor mu? diye. Yapmadığı her etkinlikte yüzü kızarıyordu, çarpı işareti alıyordu. Oda çocuklara oyun gibi geliyordu. Bunu velilerle de konuşuyoruz zaten.”[K3], “Aile katılımı için formlar gönderiyoruz okumaları için, okuduklarını*

aktarabilmeleri çok önemli. Bunu sağlamak için birkaç şey gönderdim çevreyle ilgili. Hani etkili olmuştur. Bazı şeylere daha dikkat edebiliyorlardı.[K1], “Bura da yaptığımız uyarıları, burada yaptığımız şeyleri ben aileye gönderiyorum fotoğraftır vs. Davranış takibi yapıyorum, bu hafta şunu takip ediyoruz, buna yöneliyoruz, sizde davranın, onu yönlendirmeye çalışın diye. Hani o şekilde destek alıyoruz ailede. Ama birebir ailenin gelip sınıfta birebir sınıfta yaptığı çevre çalışması yapmadık.”[K10], “Verdiğimiz ödevlerle anca aileyi katabiliriz Oda dediğim gibi kısıtlı oluyor. Yani en fazla bir etkinlik iki etkinlik. Yani daha fazla vermedim.”[K11], “Aile katılımı yapıyorum ama çevre ile ilgili henüz yapmadım.”[K12], “Aile katılımı ile ilgili bir tek broşür yollayabildim. Özellikle geri dönüşüm haftasında. Veliler bilgilensin neler yapmaları gerektiğini bilsin diye. Çocuklarla sohbet etmelerini falan söyledim. Ama önemli bir dönüt alamadım.”[K7], “Buradakiler genelde dışarıda çalışıyor inşaatlarda falan. Annelerde evde yalnızım bebeğim var diyerek gelmiyor. Zaten bir broşür yollasam okuma yazma bilen velim çok az. Toplantı yapsam bir veya iki kişi geliyor. Ben aileyi katamıyorum burada açıkçası.”[K6].

Okul öncesi öğretmenlerinin çocuklara çevre bilinci kazandırma etkinliklerinde kullandıkları değerlendirme yöntemlerine ilişkin görüşleri Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo: 8 Etkinliklerin Değerlendirilmesinde Kullanılan Yöntemlere İlişkin Öğretmen Görüşleri

Tema	N	Katılımcılar
Davranış Takip Çizelgesi	5	K3,K6,K10,K13,K16
Gözlem	14	K1,K2,K3,K4,K5,K6,K7,K8,K9 K10,K11,K13,K15,K17
Soru-cevap	2	K2,K11

Tablo 8’de öğrencilerin çevre bilinci kazanmalarına yönelik kullanılan değerlendirme yöntemlerine dair öğretmen görüşleri yer almaktadır. Tablo incelendiğinde en çok kullanılan değerlendirme yönteminin gözlem olduğu görülmektedir. Gözlem yönteminin ardından yer verilen değerlendirme yöntemi olarak sınıf içinde takibi yapılan veya aileye gönderilen davranış takip çizelgesini de kullandıklarını belirten öğretmen görüşleri de mevcuttur. Sınıf içinde konu ile ilgili etkinliklerin ardından sorulan sorulara uygun cevaplar vermesini değerlendirme yöntemi olarak kullandığını belirten görüşler de yer almaktadır. Konu ile ilgili öğretmen görüşlerinden bazıları şu şekildedir: “Çocuk beni gördüğünde az çok yapıyor. Doğal gözlem dediğimiz gözlemleyerek nasıl

olduğunu, acaba biri olmadığında da içten denetimli olarak yapabiliyor mu? Gözlemliyorum daha çok.”[K7], “Yani çocuğun davranışlarını gözlemlemiş oluyoruz. Çünkü çocuklarda şey gizil öğrenme olduğu için bugün ne öğrendik sorusuna birçok çocuk cevap veremeyebiliyor. Bunu birkaç gün sonra davranışına yansımış olarak gördüğümüzde, bilinci kazanıp kazanmadığını görebiliyoruz”[K4], “Okullarda yaptıklarımı velilerle görüşüyorum. Evde yapıyorlar mı, uyguluyorlar mı? Ya da yazılı bir çizelge gönderiyorum. Orada hani gün içinde yaptıklarımızı tamamen evde yapıyorlarsa bir çiçek veya bir ağaç boyayacaklar ya da bir kalbi boyayacaklar. Ben o şekilde veli ile de takip ediyorum çocukları. Sınıf içi gözlem ve aile desteği ile.”[K13], “Değerlendirmesini çocuklara soru cevap yöntemiyle yapıyorum. Ama çocuklar genelde bu bilinci alıyorlar, algılıyorlar.”[K2], “Ben başlangıç ve süreç içindeki hallerini, nerdeyken nereye geldiklerini görebiliyorum. Tabi ailenin de etkisi var, çevrenin de etkisi var anma ben elimden geldiğince vermeye çalıştım, verdiğimi düşünüyorum açıkçası”[K8], “Genel itibariyle gözlem şeklinde. Davranış takiplerinden yine ödüllendirmelerini yapıyorum.”[K10], “Yani soru cevap şeklinde. İstedığımız cevabı vermişse almıştır.”[K11].

Sonuç ve Tartışma

Öğretmenlerin, okul öncesi dönem çocuklarına çevre bilinci kazandırma için yaptıkları etkinlikleri genel olarak Fen ve Doğa, Türkçe Dil etkinliği, Müzik etkinliği, Oyun etkinliği kapsamında ele aldıkları görülmüştür. Yağlıkara'nın (2006) yaptığı çalışmada çocuklara çevre bilinci kazandırmada öğretmenlerin en çok, fen ve doğa etkinliklerinden yararlandıkları, fen ve doğa etkinliklerini çocuklara çevre bilinci kazandırmada etkili gördüklerini ortaya koymuştur.

Okul öncesi öğretmenlerinin çocuklara çevre bilinci kazandırmaya yönelik yaptıkları etkinliklerde başvurdukları yöntem ve tekniklerde özellikle soru cevap, deney ve dramaya yer verdikleri bunun yanında anlatım, gösteri, gösterip yaptırma, kukla gösterisi, istasyon, örnek olay, problem çözme gibi tekniklere de başvurdukları sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmenlerin çevre bilinci oluşturma çerçevesinde yaptıkları faaliyetlerin ise özellikle bahçe, sınıf temizliği yaptırma, çevreyi koruma temalı deney çalışmaları, hikaye kitabı okuma, bitki yetiştirme, hayvan bakımı ve çocuklarla konu odaklı sohbetlerde yoğunlaştığı ve bununla beraber alan gezisi, artık materyaller ile yapılan sanat etkinliği, geri dönüşüm etkinlikleri, kukla gösterisi, tasarruf konusunda uyarıcı resimler yaparak çocukların göreceği yerlere asma, video izletme şeklindeki etkinliklere de yer verdikleri görülmüştür. Öğretmenler bu noktada çocukların bizzat

içinde bulunup görev aldıkları, yaparak yaşayarak öğrenmelerine fırsat tanıyıcı etkinliklerin kalıcı davranışların oluşumunda etkisinin çok büyük olduğu konusunda fikir birliği içerisinde oldukları görülmüştür. Akbayrak ve Turaşlı (2017) yaptıkları araştırmada oyun temelli öğrenme etkinliklerinin okul öncesi dönem çocuklarının çevresel farkındalıkları üzerindeki etkisini anlamayı amaçlamışlardır. Araştırmada yapılan etkinliklerin çocukların çevresel farkındalıklarını desteklediğini, çocukların çevresel farkındalıklarını zenginleştirdiğini ve bakış açılarını genişlettiği sonucuna ulaşmışlardır.

Okul öncesi eğitim programında yer alan kazanım ve göstergeleri çevre bilinci kazandırma açısından değerlendirildiğinde kazanım ve göstergelerin konuda yeterli olmadığı ve öğretmenlerin programın esnekliğinden yararlanıp bu konuda eklemeler yaptığı ve bir kısmının ise kazanım ve göstergelerini önemsemediklerini daha çok etkinliklere odaklandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Gülay ve Ekici (2010) tarafından yapılan çalışmada da, Türkiye'deki Milli Eğitim Bakanlığı 36-72 aylık çocuklar için okul öncesi eğitim programı içerisinde çevre ile ilgili amaç, kazanım, belirli gün ve haftaların yeterli düzeyde olmadığına ortaya koyulduğu sonucuya örtüşmektedir.

Öğretmenlerin çevre bilini kazandırmaya yönelik yaptıkları etkinliklerde karşılaştıkları sorunlar ise şu şekilde sıralanmıştır; okul ile aile arasında işbirliğinin olmaması, ailenin öğrencilere karşı ilgisiz tutumu, öğrenilen davranışın aile ortamında pekiştirilmemesi, yapılacak etkinliklerle ilgili araç gereç eksikliği, sınıfların kalabalık olmasından dolayı uygulamada yaşanan sıkıntıların motivasyonu düşürmesi, konu ile ilgili doküman eksikliği olarak hikaye kitaplarının yetersiz oluşu, okul bahçelerinin çocukların yapacağı ekme dikme faaliyetleri açısından yetersizliği, yapılan etkinliklerde sorumluluğun fazla olmasından kaynaklı olarak ihtiyaç olan yardımcı personelin eksikliği ile öğretmenin işgücü verimin düşmesi ve bununda motivasyonu düşürmesi, konu ile ilgili sorumluluğun sadece öğretmende görülmesine dayalı yanlış inanç, öğretmenin etkinlik çeşitlendirmede yetersiz kalması, sosyal çevrenin olumsuz etkisi ile çocuğun yanlış davranışları görerek öğrenmesi, çevrede gezi alanlarının yetersizliği, okul idaresinin yapılması talep edilen gezilere karşı isteksiz tutumun motivasyonu düşürmesi, öğretmenlerin gezilerde prosedürel işlemleri göze almak istememesi, yapılacak olan gezilerde araç teminin getirdiği maddi zorluklardır.

Öğretmenlerin çocuklara çevre bilinci kazandırma etkinliklerinde karşılaştıkları sorunlara yönelik getirmiş oldukları çözümler ise; aile ile işbirliğinin artırılması için okulun planladığı aile

eğitim seminerlerinin düzenlenmesi şeklindedir. Materyaller ile ilgili yaşanan sıkıntıları önlemek için milli eğitim bakanlığının anaokullarına bu anlamda ödeneğini artırması, öğretmenlerin motivasyonlarını arttırıcı faaliyetler yapılması ve okul idaresinin de bu sürece dahil olması, çocukların doğru davranışı öğrendikten sonra çevresinde rol model niteliğinde gördüğü kişilerinde benzer davranışları sergilemesi için çevre duyarlılığı konusunda halkı bilinçlendirici afişlerin belediyelerce asılması, alan gezilerinin gerçekleştirilebilmesi için öğretmene prosedürel işlemlerin azaltılarak maddi külfetin getirdiği olumsuzlukların Milli Eğitim Müdürlüklerinin gezilere araç tahsisi yapılarak azaltılabileceği şeklinde olduğu tespit edilmiştir.

Öğretmenlerin belirttikleri görüşler doğrultusunda en çok sorun yaşadıkları konuların başında aile işbirliğini sağlamaya yönelik yaptıkları faaliyetler, velileri konunun önemine ve öğretmenin onlardan neler beklediğini anlattığı veli bilgilendirme toplantıları, aileleri çevre konusunda bilgilendirici afişler hazırlama, sınıfta öğrencilere çevre bilincini kazandırıcı olarak yapılan etkinliklerin davranışa dökülüp dökülmediğini aile ile birlikte takip ettiği davranış takip çizelgesi ve son olarak da sınıfta yapılan çevre temalı deneylere, bahçe, sınıf temizliğine ve yapılan projelere aileleri de dahil etmek şeklinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın bu bulgusu Atakan'ın (2010) çalışmasında belirttiği, öğretmenlerin büyük çoğunluğunun aile katılımı konusunda düzenli olarak veli toplantısı ve birebir görüşme yaptığı sonucu ile örtüşmektedir. Atçı (2003) yaptığı araştırmada, ailenin eğitim sürecine katılımı ile öğrenci başarısı arasında doğrusal ve pozitif yönde bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Bu anlamda aile katılımı etkinliklerinin önemi konusunda alan yazınla örtüşme olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin öğrencilerde çevre bilinci kazanımını sağlayıp sağlamadıklarını anlamak için kullandıkları değerlendirme yöntemleri ise özellikle davranışlarını doğal ortamda gözleme ve bunun evde ve çevrede devamını görebilecekleri davranış takip çizelgeleri ile öğrencilerin konu ile ilgili sorulan sorulara uygun yanıtlar vermesi şeklinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada elde edilen bulgular ışığında aşağıdaki önerilerde bulunulabilir;

- Öğretmenlerin okul öncesi eğitim programını, programda yer alan kazanım ve göstergeleri özümsemeleri için öğretim dönemi başı mesleki çalışmalarda bu konuya yer verilmesi sağlanabilir.
- Çevre bilinci kazandırma konusunda hikâye kitaplarına duyulan ihtiyaç büyük olduğu için yayınevleri ve çocuk kitabı yazarları bu konuya daha fazla yer verebilir.

- Milli Eğitim Bakanlığı anaokullarını içeren, çevre farkındalığını arttırıcı projeler düzenlemeli ve bu konuda okullara desteğini artırmalıdır.
- Milli eğitim bakanlığının anaokullarına materyal ödeneğini artırmalıdır.
- Okul ile işbirliğini arttırıcı faaliyetler her okulda arttırılmalı, okullar bu faaliyetleri bir plan dahilinde gerçekleştirmelidir. Bu çerçevede öğretmenlerin Okul Öncesi Eğitim Programı ile Bütünleştirilmiş Aile Destek Eğitim Rehberi'ni "OBADER" daha aktif kullanımı için teşvik edilmelidir.
- Öğretmen adaylarının farkındalıklarını arttırmaya yönelik okul öncesi öğretmenliği alanında okutulacak derslere "Çevre Eğitimi ve Uygulamaları" eklenmelidir.
- Öğrencinin çevre bilincini kazanmasında sosyal çevrenin öneminden kaynaklı olarak çevre konusuna dair bilgilendirici seminerler düzenlenmeli, uyarıcı afişler hazırlanmalı ve bu konuda kamu spotları arttırılmalıdır.

Kaynakça

Akbayrak, N. ve Turaşlı, N. (2017). Oyun temelli çevre etkinliklerinin okul öncesi çocukların çevresel farkındalıklarına etkisinin incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 1(2), 239-258.

Arastaman, G., Öztürk Fidan, İ. ve Fidan, T. (2018). Nitel araştırmada geçerlik ve güvenilirlik: kuramsal bir inceleme. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 37-75.

Atakan, H. (2010). *Okul öncesi eğitiminde aile katılımı çalışmalarının öğretmen ve ebeveyn görüşlerine göre değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Atasoy, E. (2015). *İnsan doğa etkileşimi ve çevre için eğitim*, Sentez Yayıncılık.

Atcı, Ş. (2003). *İlköğretim IV. sınıf öğrencilerinin yaşadığımız çevre konusundaki başarısına aile katılımının etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi.

Çepel, N. (1995). *Çevre koruma ve ekoloji terimleri sözlüğü-Türkçe, Almanca, İngilizce* (6. Baskı), TEMA Vakfı Yayınları.

Çolakođu, E. (2010). Haklar söyleminde çevre eğitiminin yeri ve Türkiye’de çevre eğitiminin anayasal dayanakları. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 88, 151-171.

Erten, S. (2004). Çevre Eğitimi ve Çevre Bilinci Nedir, Çevre Eğitimi Nasıl Olmalıdır?. *Çevre ve İnsan Dergisi*, 65/66, 1-13.

Gülay, H. ve Ekici, G. (2010). MEB Okul Öncesi Eğitim Programının Çevre Eğitimi Açısından Analizi. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 7(1), 74-84.

Gülay, H. ve Önder, A. (2011). *Sürdürülebilir Gelişim İçin Okulöncesi Dönemde Çevre Eğitimi* (1. Baskı.). Nobel Yayınevi.

Gülay, H. ve Öznacar, M. (2010) *Okul Öncesi Dönem Çocukları İçin Çevre Eğitimi Etkinlikleri*. (1. Baskı). Pegem Yayınları.

Katranlı, M. (2014). Okul Öncesi Eğitim ve Önemi. S. Seven (Ed), *Okul Öncesi Eğitime Giriş* (1. baskı). Pegem Akademi Yayıncılık.

Keleş, R., Hamamcı, C. ve Çoban, A. (2009). *Çevre Politikası* (6.Baskı). İmge Kitabevi.

Kos, M. & Jerman, J. (2013). *Provisions for outdoor play and learning in Slovene preschools. Journal Of Adventure Education & Outdoor Learning*, 13(3), 189-205. doi: 10.1080/14729679.2013.769888

MEB. (2013). *Okul Öncesi Eğitimi Programı*. Retrieved from <https://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/ooproram.pdf> adresinden alınmıştır. (11.04.2018)

Song, Y. (2012). Crossroads of public art, nature and environmental education. *Environmental Education Research*, 18(6), 797-813.

Strife, S. (2012). Children's Environmental Concerns: Expressing Ecophobia. *The Journal Of Environmental Education*, 43(1), 37-54.

Şimşekli, Y. (2001). Bursa’da “Uygulamalı Çevre Eğitimi” projesine seçilen okullarda yapılan etkinliklerin okul yöneticisi ve görevli öğretmenlerin katkısı yönünden değerlendirilmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(14), 73-84.

Tilbury, D. (1994). The Critical Learning Years For Environmental Education. In R. A. Wilson (Ed.), *Environmental Education At The Early Childhood Level*. Washington, DC: North American Association for Environmental Education.

Torquati, J., Cutler, K., Gilkerson, D. & Sarver, S. (2013). Early Childhood Educators' Perceptions of Nature, *Science, and Environmental Education*. *Early Education & Development*, 24(5), 721-743.

Türküm, A. (1998). *Çağdaş Yaşam Çağdaş İnsan*. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi İlköğretim Öğretmenliği Lisans Tamamlama Programı, 165 - 181.

Ural, S. (1993). *Okulöncesi Dönemde Çevre için Eğitim*. Çevre Eğitimi. Ankara: Türkiye Çevre Eğitim Vakfı Yayınları.

Yağlıkara, S. (2006) *Okul öncesi dönem çocuklarına çevre bilinci kazandırmada fen ve doğa etkinlikleri konusunda öğretmen görüşleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı.

Yıldırım, A. Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (10.Baskı). Seçkin Yayınları.

Yılmaz, N. (2003). “*Türkiye’ de Okul Öncesi Eğitimi*” *Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar*. Morpa Kültür Yayınları.